Adam bedeni ähli haýwanlaryňkydan hil taýdan örän tapawutlanýan ýokary nerw işjeňlige eýedir. Ýokary ösen aň, howaýy pikirlenmek, düşnükli (pert) sözleýiş ýaly beýni işiniň çylşyrymly ýüze çykmagy aýratynlyklarynyň hemmesi köpçülikleýin zähmetiň ýüze çykmagy bilen baglanyşyklydyr. Bedeniň hemme wezipeleri nerw ulgamynyň gatnaşmagynda ýerine ýetirýärler. Nerw ulgamy synalaryň işini ugrukdyrýar, synalar ulgamlaryň işini sazlaşdyrýar, adam bedeniniň ähli bölekleriniň aragatnaşygyny üpjün edýär. Şeýlelikde bütin bedeniň bitewi birligi üpjün edilýär. Şonuň bilen bilelikde hem nerw ulgamy bedeni we ony gurşap alýan daşky gurşawy bilen arabaglanyşygyny üpjün edýär.

Nerw ulgamyň gurluşuk birligi neýron hasaplanýar. Neýronlar bir-biri bilen sinapslar arkaly baglanyşýarlar. Neýronlar ýerine ýetirýän işi boýunça 3 topara bölünýärler olar; duýujy neýronlar, Hereketlendiriji neýronlar, Goşmaça neýronlar. Nerw öýjükleriniň esasy häsiýetleri oýanyjylyk we geçirijilik. Nerwleriň üsti ak reňkli miýeliň gabygy bilen örtülendir. Bu nerwler (periferiki) çetki nerw ulgamyny emele getirýärler. Olar merkezi nerw ulgamyndan daşlaşdygyça has inçe şahalara bölünýärler we ähli synalaryň içine ýaýraýarlar.

Merkezi nerw ulgamy kelle beýnisinden we oňurga ýiliginden emele gelendir. Olardan aýrylyp gidýän nerwler periferiki nerw ulgamyny düzýärler.Periferiki nerw ulgamy oňurga beýni we kelle çanak beýni nerwlerden durýarlar. Olar merkezi nerw ulgamynyň bölejiklerini dürli synalar bilen baglanyşdyrýarlar. Oňurga beýninerwleri oňurga beýnisinde aýrylyp gidýärler. Olar bedeniň göwre böleginde, boýnunda we ujaklarynda şahalanýarlar.

Kelle çanak-beýni nerwleri öz başlangyçlaryny kelle beýnisinden alýarlar we bedeniň kelle hem-de boýun bölejiklerine ýaýraýarlar. Olaryň diňe biri beden boşlugynyň synalarynda şahalanýarlar. Ol azaşan nerw diýip atlandyrylýar. Somatiki nerw ulgamy -duýuş synalary, skelet myşsalary we derini innerwasiýa edýär. Şeýlelikde ol bedeniň duýujylygyny we hereketini üpjün edýär.

Jennet KAKAMYRADOWA
Myrat Garryýew adyndaky Türkmenistanyň Döwlet Lukmançylyk uniwersitetiniň Nerw keselleri we neýrohirurgiýa kafedrasynyň assistenti

Все права защищены